

Comhairle mu Fhoghlam Gàidhlig

**Foghlam Luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig:
curraicealam 3-18 agus Ionnsachadh Cànan
ann an Alba: Modh-obrach 1+2**

Am Màrt 2022 – Air ùrachadh

16. Foghlam Luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig: curraicealam 3-18 agus Ionnsachadh Cànan ann an Alba: Modh-obrach 1+2

Prìomh fhiosrachadh:

- Tha na h-inbhean airson Foghlam Luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig (FLI) 3-18 stèidhichte air Eòlasan agus Builean a' Churraicealam airson Sàr-mhathais bhon ìre thràth chun cheathramh ìre agus sònrachaidhean Ùghdarras Theisteanas na h-Alba agus duaisean is teisteanasan eile.
- Tha *Modh-obrach 1+2 airson Ionnsachadh Cànan* a' tabhann frèam-obrach chudromach a thaobh a bhith a' meudachadh an àireamh den fheadhainn a tha ag ionnsachadh na Gàidhlig ann am foghlam tro Mheadhan na Beurla.
- Tha an Curraicealam airson Sàr-mhathais agus Modh-obrach 1+2 le chèile ag adhartachadh ionnsachadh na Gàidhlig san fhoghlam fharsaing choitcheann mar leantainneachd ann an ionnsachadh le cothroman airson duaisean agus teisteanasan san ìre as sine.
- Tha ceanglaichean gluasad air adhart èifeachdach eadar earrannan na bun-sgoile agus na h-àrd-sgoile cudromach ann a bhith a' togail air an ionnsachadh cànan a chaidh air adhart aig ìrean na bun-sgoile.
- Tha ionnsachadh cànan a bharrachd, Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) ma dh'fhaoidte, na chòir do na h-uile mar phàirt den fhoghlam fharsaing choitcheann suas gu deireadh AS3, taobh a-staigh raon nan cànan sa churraicealam.

Prìomh fhiosrachadh bhon Stiùireadh Reachdail airson Foghlam Gàidhlig

- • Faodaidh clann agus daoine òga cumail orra no tòiseachadh air Gàidhlig ionnsachadh air feadh an fhoghlaim fharsaing choitcheann.
- • Bu chòir do ùghdarrasan foghlaim eòlas air ionnsachadh cànan a tha aig àrd-inbhe agus adhartach a thoirt seachad ann am Foghlam Luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig le amas air seo a chumail a' dol don fhoghlam àrd-sgoile gu Teisteanasan Nàiseanta agus duaisean sa Ghàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) aig an ìre as Sine.
- Nuair a tha an solar meadhain-Ghàidhlig agus meadhain-Bheurla còmhla anns an aon sgoil, bu chòir cothroman a bhith ann do dhaoine òga ann am foghlam tro mheadhan na Beurla a bhith ag ionnsachadh na Gàidhlig agus ionnsachadh mu chànan agus cultar na Gàidhlig mar phàirt de dh'fhèin-aithne na h-Alba.
- A thaobh feallsanachd agus àrainneachd, bu chòir don sgoil agus don ùghdarras foghlaim dèanamh cinnteach gu bheil a' Ghàidhlig follaiseach agus ri chluinntinn mun cuairt na sgoile. Faodar seo a dhèanamh le Gàidhlig a thoirt an lùib ghnìomhan làitheil leithid cho-chruinneachaidhean, clubaichean bracaist agus ann an seòmraichean-ithe na sgoile. Bu chòir a' Ghàidhlig a dhaingneachadh tro shoidhnichean, làraich-lìn agus conaltradh sgoile.

16.1 Tha na h-inbhean airson Foghlam Luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig (FLI) 3-18 stèidhichte air Fèin-fhiosrachaidhean agus Builean a' Churraicealam airson Sàr-mhathais bhon ìre thràth chun cheathramh ìre agus sònrachaidhean Ùghdarras Theisteanas na h-Alba agus duaisean is teisteanasan eile. Feumaidh a' Chomhairle seo airson Foghlam Luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig a bhith air a leughadh an co-bhann ris na sgrìobhainnean buntainneach eile a tha a' gabhail a-steach:

- Stiùireadh a' Churraicealam airson Sàr-mhathais;
- An dreuchd aig Foghlam Luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig ann am Modh-obrach 1+2'
- A' measadh adhartas is coileanadh airson Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) agus na frèaman-obrach gluasad air adhart a tha co-cheangailte riutha;
- Stiùireadh is Comhairle mu Modh-obrach 1+2;
- Stiùireadh Reachdail airson Foghlam Gàidhlig; agus
- Duaisean agus teisteanasan Ùghdarras Theisteanas na h-Alba, a' gabhail a-steach na feadhainn airson N3 suas gu Sàr Àrd Ìre.

16.2 Tha cùrsaichean ann do dhaoine òga a tha ag ionnsachadh tro mheadhan na Beurla **a' Ghàidhlig ionnsachadh mar dhàrna cànan**. Sa bhun-sgoil, canar Gàidhlig Luchd-ionnsachaidh sa Bhun-sgoil (GLIBS) riutha agus Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) san àrd-sgoil. Tha Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) a-nis ri fhaotainn suas gu Sàr Àrd Ìre. Tha ùidh mhòr aig na daoine òga sin air fad gu ìre mhòr sna fèin-fhiosrachaidhean ionnsachaidh aca. A-nis tha eisimpleirean de dheagh chleachdadh ann an ionnsachadh is teagasg thairis air an dà chuid a' bhun-sgoil 's an àrd-sgoil gus togail air am Modh-obrach 1+2 airson Ionnsachadh Cànan.

16.3 Tha *Modh-obrach 1+2 airson Ionnsachadh Cànan* a' tabhann frèam-obrach chudromach a thaobh a bhith a' meudachadh an àireamh den fheadhainn a tha ag ionnsachadh na Gàidhlig ann am foghlam tro Mheadhan na Beurla. Faodaidh clann tòiseachadh ag ionnsachadh na Gàidhlig mar an ciad no an dàrna cànan a bharrachd ann am P1 no P5. Tha na cothroman sin air an ainmeachadh mar Ionnsachadh Cànan sa Bhun-sgoil agus gu sònraichte a thaobh na Gàidhlig, **Ionnsachadh Cànan na Gàidhlig a tha a' dol an àite an teirm Gàidhlig Luchd-ionnsachaidh sa Bhun-sgoil**. Aig ìrean na h-àrd-sgoiltean, tha còir dhaoine òga a thaobh ionnsachaidh cànan a tha a' leantainn air adhart air a bhith air an ainmeachadh mar **Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh)**. Tha cothroman ann do dhaoine òga an t-adhartas aca tro Theisteanasan Nàiseanta a chomharrachadh suas gu Sàr Àrd Ìre. Is e teirm a th' ann am **Foghlam Luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig (FLI) a tha a' gabhail a-steach 3-18 agus an dèidh sin**.

16.4 Tha an Curraicealam airson Sàr-mhathais agus Modh-obrach 1+2 le chèile ag adhartachadh ionnsachadh na Gàidhlig san fhoghlam fharsaing choitcheann mar leantainneachd ann an ionnsachadh. Aig an àm a tha an làthair, tha **dùbhlain ann a thaobh planadh èifeachdach de FLI** mar leantainneachd ann an ionnsachadh. Faodaidh cothrom a thaobh libhrigeadh a bhith air a stiùireadh a rèir 's ma tha luchd-obrach le teisteanasan iomchaidh rim faotainn agus uaireannan a rèir ùidhean cheannardan bhun-sgoile no àrd-sgoile.

16.5 Tha ceanglaichean **gluasad air adhart** èifeachdach eadar earrannan na bun-sgoile is na h-àrd-sgoile cudromach ann a bhith a' togail air an ionnsachadh-cànan a chaidh air adhart aig ìrean na bun-sgoile. Tha feum aig luchd-ionnsachaidh air leantainneachd nan cuid ionnsachadh cànan agus iad a' gluasad air adhart bho bun-sgoiltean gu àrd-sgoil. Leigidh seo leis a' chloinn togail air an ionnsachadh aca gu h-èifeachdach mar a bhios iad a' gluasad suas gu AS1 is nas fhaide air adhart na sin. Bu chòir dha a bhith comasach do dhaoine òga leantainn air adhart no tòiseachadh air a' Ghàidhlig ionnsachadh tron fhoghlam fharsaing choitcheann. Sa mhòr chuid de shuidheachaidhean, is dòcha gur e L2 a bhios ann an sin, an cànan a bha iad ag ionnsachadh bho P1. Far a bheil e comasach leantainneachd ann an L3 san àrd-sgoil a thoirt seachad, bidh seo a' tabhann adhartas a bharrachd ann an ionnsachadh cànan. Chaidh am

poileasaidh airson 1+2 Cànanan a lasachadh beagan gus leigeil le barrachd chloinne leantainn air adhart le L3 a-steach dhan àrd-sgoil mar am prìomh chànan a bharrachd aig ìrean na h-àrd-sgoile. Bhiodh e air leth math, mar sin, nam biodh e comasach dhan àrd-sgoil cothroman a thabhann airson tuilleadh ionnsachaidh den aon L2 is L3. Dh'fhaodadh seo a bhith tro chlasaichean a dh'aon ghnòthach, tro roghainn san fhoghlam fharsaing choitcheann no tro theisteanas a bharrachd san ìre as àirde. Aig AS3, faodaidh clasaichean a dh'aon ghnòthach cuideachd cothrom a thoirt do dhaoine òga a bhith a' cosnadh Duais an SQA a thaobh Cànanan airson Beatha is Obair agus Duais Eòlas na h-Alba.

16.6 Tha a' chomhairle ann an Stiùireadh Foghlam Alba sa Modh-obrach 1+2 airson ionnsachadh Cànan a' buntainn ri FLI cuideachd. Ach, bu chòir a bhith mothachail gu bheil am frèam-obrach adhartais aige fhèin aig FLI, Fèin-fhiosrachaidhean agus Builean a' Churraicealam airson Sàr-mhathais agus na stòrasan a tha na chois.

16.7 Tha sgrìobhainn Foghlam Alba, *Stòras Ionnsachaidh Proifeiseanta: A' Measadh adhartas agus coileanadh airson na Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh)*, agus am frèam-obrach adhartais a tha na chois a' toirt comhairle air ionnsachadh, teagasg agus measadh. Tha na h-abairtean adhartais a' sònrachadh prìomh chlachan-mìle a bu chòir do chlann 's do dhaoine òga a bhith a' coileanadh aig gach ìre den churraicealam. Feumaidh FLI a bhith air fhighe a-steach thar a' churraicealaim ann an dòigh a th' air a phlanadh is a tha adhartach is rianail agus leasanan Gàidhlig a chur ris gus a' chlann is na daoine òga a chuideachadh ann a bhith a' ceangal gach taobh den ionnsachadh ri chèile. Feumaidh plana soilleir a bhith aig na sgoiltean agus sealladh farsaing a tha a' cur an cèill slatan-tomhais airson soirbheachas agus a' dèanamh cinnteach gu bheil rian ann am fèin-fhiosrachaidhean an luchd-ionnsachaidh.

16.8 Ann a bhith a' leasachadh feallsanachd a thaobh a' churraicealaim, feumaidh luchd-obrach, daoine òga, pàrantan agus com-pàirtichean a bhith soilleir mu adhbhar agus luach Foghlam Luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig. Faodaidh seo a bhith air a chur ann an co-theacsa le bhith ag ionnsachadh mu dhearbh-aithne na h-Alba, le fòcas air an luach agus air na tha cànan is cultar na Gàidhlig a' cur ris.

16.9 Bu chòir don chloinn is do na daoine òga air fad an cothrom a bhith aca cànan a bharrachd (L2) ionnsachadh bho P1. Far a bheil solair tro Mheadhan na Beurla agus tro Mheadhan na Gàidhlig rim faotainn san aon sgoil, tha e cuideachail a thaobh a bhith a' leasachadh tuigse co-roinnte agus beachdan deimhinneach agus in-ghabhalach, ma bhios a' chlann air fad a tha ag ionnsachadh tro mheadhan na Beurla a' faighinn cothroman a' Ghàidhlig ionnsachadh mar L2 no L3, no mu chànan is chultar na Gàidhlig mar phàirt de dhearbh-aithne na h-Alba.

16.10 Tha ionnsachadh cànan a bharrachd, mar a' Ghàidhlig (Luchd-ionnsachaidh), na chòir do na h-uile mar phàirt den fhoghlam fharsaing choitcheann suas gu deireadh AS3, taobh a-staigh raon nan cànan sa churraicealam. Chan eil eòlas air a' Bheurla gu tur a' dèiligeadh ris an raon seo den churraicealam. Cha dèan a h-uile neach òg làn-chùrsa cànan bho AS1 gu AS3, mur a bi seo a rèir am feumalachdan. Ach, bu chòir eòlas air cànan fhathast a bhith na phàirt den churraicealam aca. Cha bu chòir do sgoiltean a bhith dhen bheachd nach fheum daoine òga aig a bheil feum air taic len ionnsachadh cànan eile ionnsachadh idir.

16.11 Bho AS1 gu AS3, bu chòir do dhaoine òga cànan eile ionnsachadh a thuilleadh air L2. Faodaidh Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh), a bhith aig ìre L2 no L3. Cha leig L3 a leas a bhith na chànan a chaidh ionnsachadh mar L3 aig ìre na bun-sgoile, ged a dh'fhaodadh e a bhith mar sin. 'S dòcha nach bi e comasach an cànan sin ionnsachadh chun na h-aon ìre ri L2 ach feumaidh e a bhith na fhèin-fhiosrachadh a bhios a' gluasad air adhart a tha a' dol nas doimhne

na bhith dìreach ag ionnsachadh briathrachas. Faodaidh sgoiltean seo a libhrigeadh tro obair eadar-chuspaireil, cùrsa goirid no roghainn, mar eisimpleir. Ann a bhith a' planadh fèin-fhiosrachaidhean ionnsachaidh spreigeach, bu chòir do luchd-obrach a bhith mothachail air a' chothrom Duais Cànanan airson Beatha agus Obair a chosnadh tro bhith ag ionnsachadh aon no barrachd chànanan agus cuideachd sgilean a bhiodh feumail airson obair. Dh'fhaodar cuideachd beachdachadh air Duais Eòlas na h-Alba.

16.12 Bu chòir do sgoiltean aig nach eil luchd-obrach a th' air an trèanadh airson na Gàidhlig a theagasg mar phàirt de dh'ionnsachadh cànanain sa bhun-sgoil beachdachadh air feum a dhèanamh de phrògraman a th' air an ullachadh le buidhnean Gàidhlig leithid Fèis Sgoil. Airson tuilleadh fiosrachaidh, faic *Tuilleadh stiùireadh mu L3 taobh a-staigh poileasaidh 1+2*.

16.13 Feumaidh ionnsachadh na Gàidhlig faireachdainn de dh'adhbhar agus spreigeadh a chruthachadh a thaobh ionnsachadh cànanain. Tha na feartan a tha an cois an ionnsachaidh seo a' gabhail a-steach a bhith ag ionnsachadh gu neo-eisimeileach; a' gabhail uallach airson ionnsachadh; ionnsachadh gnìomhach; ionnsachadh com-pàirteachail; agus a' cur ionnsachadh an cèill agus a' leasachadh sgilean.

16.14 Feumaidh luchd-obrach dèanamh cinnteach gu bheil builean ionnsachaidh air an deagh mhìneachadh agus air an ceangal ri gnìomhan agus ri tachartasan. Tha seo an uair sin a' toirt a' chothruim do luchd-ionnsachaidh an t-eòlas, na sgilean 's an tuigse, na comasan is na buadhan aca a chur an cèill agus uallach a ghabhail airson a bhith a' sgrùdadh an adhartais fhèin. Tha luchd-ionnsachaidh a' tighinn air adhart aig astar eadar-dhealaichte agus feumaidh iad diofar ìrean taic airson gnìomhan is tachartasan. Feumaidh tidsearan cuideachd a bhith mothachail air an ro-ionnsachadh a th' aig clann is daoine òga agus mar a dh'fhaodas seo a bhith caochlaideach.

16.15 Feumaidh luchd-obrach misneachd na cloinne agus nan daoine òga a thogail a thaobh a bhith a' cleachdadh na Gàidhlig le bhith a' dèanamh tòrr feum dhen Ghàidhlig an dà chuid ann an suidheachaidhean foirmeil is neo-fhoirmeil gus luchd-ionnsachaidh a bhrosnachadh gu bhith a' cleachdadh na Gàidhlig iad fhèin. Tha 'na taobhan cudromach de dh'ionnsachadh' agus na h-aithrisean adhartais a tha co-cheangailte riutha a' comharrachadh clachan-mìle ann an ionnsachadh agus ann an coileanadh chloinne is dhaoine òga. Feumaidh sgoiltean sgrùdadh agus tracadh a dhèanamh air adhartas is coileanadh chloinne a thaobh Fèin-fhiosrachaidhean agus Builean a' Churraicealam airson Sàr-mhathais Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh), stèidhichte air measadh agus dearbhadh earbsach. Bu chòir dha na pròiseasan sin dearbhadh gu bheil luchd-ionnsachaidh a' dèanamh adhartas a th' aig deagh astar. Feumaidh iad cuideachd taic a thoirt do luchd-ionnsachaidh gus eòlas fhaighinn air an dòigh san leasaich iad an cuid obrach leis an luchd-obrach a' cur nan toraidhean an sàs.

16.16 Bidh coileanaidhean an luchd-ionnsachaidh air an clàradh ann an Dealbh Sgoilear P7 agus AS3. Tha e cudromach comharrachadh agus cunntas fhaighinn air na tha luchd-ionnsachaidh air a choileanadh, agus stiùir shoilleir a thoirt mu far a bheil luchd-ionnsachaidh a thaobh am fileantachd sa Ghàidhlig agus na h-ath cheumannan aca nan ionnsachadh. Tha dealbhan sgoilear a th' air an deagh chumail agus làn fianais nan clàran feumail gus a bhith a' cuideachadh luchd-ionnsachaidh ann a bhith a' dèanamh adhartas iomchaidh. Tha an Dealbh Sgoilear feumail airson gluasad air adhart a thaobh ionnsachaidh is adhartais thar an fhoghlam fharsaing choitcheann gu slighean san ìre as sine, gu cothroman obrach san àm ri teachd agus gu trèanadh. Bu chòir do luchd-obrach a bhith mothachail don chothrom a th' ann a bhith ag aithneachadh coileanaidhean an luchd-ionnsachaidh tro bhith a' cleachdadh duaisean leithid:

- Duais Cànanan airson Beatha agus Obair a tha a' gabhail a-steach a bhith ag ionnsachadh aon chànan no barrachd agus cuideachd sgilean a bhios feumail airson obair, agus
- Duais Eòlas na h-Alba a tha a' toirt cothroman do luchd-ionnsachaidh a bhith a' leasachadh an sgilean, an eòlais agus an tuigse air Alba, a thaobh nan daoine a tha ann, cànanan (mar eisimpleir Albais agus Gàidhlig), comann, cultar, an àrainn nàdarra is dualchas, agus ceanglaichean a dhèanamh thar a' churraicealaim. Faodaidh am Barantas Nàiseanta ann an Eòlas Ceilteach cothroman a thoirt, gu sònraichte tro bhith ag obair ann an com-pàirteachas le colaistean.

Modail libhrigidh a bharrachd airson L3

16.17 An-dràsta, aig ìrean na bun-sgoile, faodaidh clann a tha a' faighinn eòlas coileanta agus adhartach air L3 bho P5-P7 roghnachadh leantainn orra leis a' chànan sin a-steach gu S1 agus gu deireadh an fhoghlaim fharsaing choitinn. Air adhbharan planadh curraicealam àrd-sgoile, is e L2 nan daoine òga a bhios ann. Airson seo a thoirt gu buil, feumaidh clann a bhith air an dàrna ìre a choileanadh, no a bhith "a' tighinn faisg air an dàrna ìre" ro dheireadh P7. A thuilleadh air sin, bu chòir slighean a bhith ann gu Teisteanasan Nàiseanta, duaisean eile agus ionnsachadh stèidhichte air obair airson a' chànan sin anns an ìre as sine. Gus seo a choileanadh, feumaidh planadh airson cànan L3 eòlas ionnsachaidh co-leantaileach agus adhartach a libhrigeadh bho P5-P7.

16.18 Seo ceuman feumail airson fèin-mheasadh a stiùireadh, a' gabhail a-steach am modail libhrigidh gus clann a thoirt don dàrna ìre, no a bhith "**tighinn faisg air an dàrna ìre**" ro dheireadh P7:

- Dèan ath-sgrùdadh air feallsanachd a' churraicealaim, gu h-àraidh a rèir a' cho-theacsa ionadail, gus faighinn a-mach a bheil meudachadh na hàireimh a thig faisg air an dàrna ìre de Ghàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) na phrìomhachas airson na sgoile.
- Obair còmhla ris na bun-sgoiltean eile anns a' bhuidheann sgoiltean agus an àrd-sgoil co-cheangailte gus eòlas ionnsachaidh coileanta 3-18 a dhealbhadh.
- Dèan cinnteach gu bheil ceanglaichean làidir eadar eòlaichean bun-sgoile agus àrd-sgoile a tha a' libhrigeadh Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh).
- Dèan ath-sgrùdadh air structar a' churraicealaim gus faicinn mar a bhiodh planadh ionnsachaidh, teagaisg agus measaidh a' toirt cothrom do choileanadh na cloinne a bhith a' tighinn faisg air an dàrna ìre.
- Dèan ath-sgrùdadh air dè cho math 's a tha co-theacsan a' churraicealaim air an cleachdadh mar dhòigh air builean a mheudachadh airson na Gàidhlig agus a bhith a' cuideachadh dhaoine òga ann a bhith a' dèanamh cheanglaichean nan ionnsachadh.
- Dèan ath-sgrùdadh air mar a tha com-pàirtichean agus buidhnean Gàidhlig air an cleachdadh gus an ùine a tha air a shònrachadh do Ghàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) anns a' churraicealam a mheudachadh.
- Dèan plana airson adhartas agus co-leanailteachd le bhith a' cleachdadh nan Eòlasan agus Builean airson sealltainn mar a leasaicheas sibh fiosrachadh, sgilean, feartan agus comas anns na ceithir comasan.

- Dealbhaich cleachdadh Shlatan-tomhais a' Churraicealam airson Sàrmhathais airson na Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) gus aithrisean soilleir a dhèanamh mun eòlas agus comas a dh'fheumas a bhith aig luchd-ionnsachaidh gus ìre a choileanadh.
- Dealbhaich mar a thèid Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) a thoirt a-steach do bheatha agus obair na sgoile.
- Cleachd prionnsapalan dealbhadh curraicealaim airson planadh ionnsachadh gus clann a bhrosnachadh a thaobh na Gàidhlig. Gu sònraichte, dèan cinnteach gu bheil clann a' tuigsinn buntainneas na Gàidhlig, a' gabhail a-steach a bhith a' ruigsinn ceann-uidhe tarbhach às dèidh an sgoil fhàgail.

Airson barrachd fiosrachaidh mu libhrigeadh L3 sa churraicealam 3 - 18, faic [Ionnsachadh Cànanain ann an Alba: Modh-obrach 1+2 – Tuilleadh Stiùiridh air L3 taobh a-staigh a' phoileasaidh 1+2](#)

Tha e an urra ri sgoiltean co-dhùnadh air dealbhadh mionaideach a' churraicealaim, a' cleachdadh na sùbailteachd a tha an Curraicealam airson Sàr-mhathais a' toirt dhaibh, gus dèanamh cinnteach gu bheil coileanadh na cloinne “a' tighinn faisg air an dàrna ìre”

16.19 Ceistean Dùbhlain

Tha na ceistean measaidh a leanas gan libhrigeadh gus fèin-mheasadh airson leasachadh a stiùireadh. Buinidh iad ris na comharraidhean càileachd ann an Dè cho math 's a tha an sgoil againn? (eagran 4). Bu chòir an cleachdadh leis a' Chomhairle mu Fhoghlam Gàidhlig agus an Stiùireadh Reachdail airson Foghlam Gàidhlig.

Dè cho math 's a tha ar ceannardas agus ar dòigh-obrach a thaobh leasachadh?

- Dè cho math 's a tha cànan, cultar agus dualchas na Gàidhlig ga thoirt an lùib sealladh, luachan agus amasan na sgoile?
- Dè cho math 's a tha an sgoil a' gabhail sùim do phlanadh airson leasachadh ann an FLI? Ciamar a ghabhas buaidh a shealltainn?
- Dè cho eòlach 's a tha luchd-obrach air Modh-obrach 1+2 airson Chànanan, gu h-àraidh mar a bhuineas e ri FLI? A bheil iad a' planadh atharrachadh air a' mhodail libhrigidh gus leigeil le clann taisbeanadh gu bheil iad “a' tighinn faisg air” an dàrna ìre?
- Dè cho math 's a tha an sgoil a' toirt fa-near Plana Gàidhlig an ùghdarrais ionadail? Dè cho math 's a tha an sgoil a' cur ri coileanadh amasan a' Phlana Ghàidhlig?
- Dè an t-ionnsachadh proifeiseanta, a' gabhail a-steach gnìomhan co-obrachail, air am faigh luchd-dreuchd cothrom gus an cuideachadh a' libhrigeadh eòlasan de chàileachd àrd?

Dè cho math 's a tha càileachd a' chùraim agus an fhoghlaim a tha sinn a' tabhann?

- Dè cho math 's a tha an curraicealam air òrdachadh gus an fheadhainn a tha ag ionnsachadh na Gàidhlig mar L2 a chuideachadh ann a bhith a' coileanadh - eòlasan is builean na dàrna ìre ro dheireadh P7? (no a bhith faisg air an dàrna ìre) - builean na treas ìre ro dheireadh an fhoghlaim fharsaing, choitcheinn?
- Dè cho math 's a tha an curraicealam air òrdachadh gus clann agus daoine òga a chuideachadh a thaobh adhartas math, seasmhach a dhèanamh ann an FLI?

- Dè cho math 's a tha FLI, mar L2 no mar L3, air a dhaingneachadh thar a' churraicealam agus a cho-theacsa? A bheil cothrom cunbhalach aig clann is daoine òga air Gàidhlig ionnsachadh, a chluinntinn agus a chleachdadh?
- Dè cho math 's a tha sgoiltean a' planadh airson gluasad agus leantail eachd ann an ionnsachadh eadar agus thar prìomh ìrean?
- Dè cho èifeachdach 's a tha dealbhadh curraicealam na h-àrd-sgoile ann am foghlam farsaing, coitcheann a thaobh adhartas bhon bhun-sgoil a dhèanamh comasach airson L2 agus a' leigeil le daoine òga eòlas fhaighinn air L3?
- Dè cho math 's a tha an curraicealam a' leasachadh sgilean cànanain cloinne is dhaoine òga uile ann an èisteachd, bruidhinn, leughadh agus sgrìobhadh ann an dòigh iomlanach?
- Dè an uiread gu bheil an curraicealam a' meudachadh tuigse cloinne is dhaoine òga air na buannachdan sòisealta, eaconamach, cultarach, àrainneachail, eachdraidheil, cànanach agus dreuchdail a thig bho Gàidhlig ionnsachadh?
- Dè cho math 's a tha measadh leantail each agus ùineach ga chleachdadh airson clann agus daoine òga a chuideachadh a' tuigsinn ciamar a tha iad a' faighinn air adhart?
- Dè cho math 's a tha ionnsachadh, teagasg agus measadh san treas bliadhna san àrd-sgoil a' deasachadh dhaoine òga airson gluasad gu h-adhartach don ìre as sine? Ciamar a thathas a' dèanamh cinnteach gu bheil duaisean agus Teisteanasan Nàiseanta airson Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) nan roghainn tharraingeach san ìre as sine?
- Dè cho math 's a tha an sgoil ag obair ann an com-pàirteachas le luchd-solair eile gus taic a thoirt do ionnsachadh cloinne is dhaoine òga?
- Ciamar a tha suidheachaidhean foghlam tràth agus cùram cloinne, bun-sgoiltean agus àrd-sgoiltean a' co-obrachadh gus a bhith cinnteach às cunbhalachd agus adhartas ann an eòlasan ionnsachaidh cloinne agus dhaoine òga? Bho ìre gu ìre, a bheil clann is daoine òga a' cumail orra le Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh)? Mura h-eil, dè cho math 's a tha an anailis air carson, agus fuasglaidhean gan lorg?
- Dè cho math 's a tha luchd-teagaisg a' planadh airson adhartas?
- Dè cho èifeachdach 's a tha gnìomhan ionnsachaidh gan eagrachadh gus sgilean cloinne is dhaoine òga a neartachadh ann an èisteachd, bruidhinn, leughadh agus sgrìobhadh na Gàidhlig agus mar a bhuineas iad ri chèile?
- Am bi luchd-teagaisg Gàidhlig L2 agus L3 a' sìor mheudachadh an uiread Gàidhlig a chleachdas iad airson òrdughan a thoirt seachad, agus conaltradh eile, mar phàirt de dh'ionnsachadh sa chlas agus ann an suidheachaidhean eile?
- A bheil daingneachadh gu leòr ga dhèanamh air briathrachas is gràmar ùr gus dèanamh cinnteach gu bheil clann is daoine òga a' leasachadh fileantachd?
- Dè cho math 's a tha luchd-teagaisg a' dol an sàs gus càileachd agus pongalachd sgilean cànan beòil cloinne is dhaoine òga a leasachadh?
- Dè cho math 's a tha ionnsachadh cloinne is dhaoine òga a' ceangal ri, a' cur an sàs agus a' togail air na dh'ionnsaich iad ann an leasan roimhe?

Dè cho math 's a tha sinn air dèanamh cinnteach às na builean as fheàrr airson ar luchd-ionnsachaidh uile?

- Dè cho math 's a tha clann agus daoine òga a' ruigsinn bhuilean?
- Anns an fhoghlam fharsaing, choitcheann, dè an uiread gu bheil luchd-teagaisg a' dol an sàs anns na [Slatan-tomhais Gàidhlig \(Luchd-ionnsachaidh\)](#) gus tuigse fhaighinn air inbhean?
- Anns an ìre as sine, a bheil tagraidhean airson Theisteanasan Nàiseanta a' sealltainn deagh leantaileachd agus reataichean pas matha? Dè a' chàileachd phasaichean a th' ann aig an ìre as sine?
- Ciamar a tha fios aig luchd-teagaisg, agus a' chlann agus daoine òga fhèin, gu bheil adhartas freagarrach ga dhèanamh ann an leasan FLI?
- Dè cho soirbheachail 's a tha oidhirpean gus clann agus daoine òga a thoirt an lùib chothroman coileanaidh, a' gabhail a-steach tachartasan agus gnìomhan sa choimhearsnachd far an urrainn dhaibh an sgilean Gàidhlig a chleachdadh?
- Dè an ìre gu bheil clann agus daoine òga a' nochdadh dòighean-smaoineachaidh brosnachail agus toileachas ann an Gàidhlig ionnsachadh?
- Dè cho math 's a tha clann agus daoine òga a' cur an cèill buannachdan Gàidhlig ionnsachadh agus dà-chànanas a leasachadh?
- Far a bheil e iomchaidh, a bheil clann agus daoine òga a' faighinn taic iomlan agus cuimsichte gus an ionnsachadh Gàidhlig a chuideachadh?
- Dè cho math 's a tha feallsanachd an àite-foghlaim a' cur air adhart cànan is cultar na Gàidhlig? A bheil dòigh-smaoineachaidh bhrosnachail ann a thaobh Gàidhlig ionnsachadh?
- Dè cho stèidhichte 's a tha cleachdadh na Gàidhlig ann an taisbeanaidhean agus sanasachd anns an àite-foghlaim?
- Dè cho math 's a tha Gàidhlig ga cleachdadh gu neo-fhoirmeil agus gu foirmeil airson conaltradh beòil is sgrìobhte? A bheil a' Ghàidhlig follaiseach gu leòr aig tachartasan na làn-sgoile?

Foghlam Alba

Taigh Denholm

Pàirc Ghnìomhachais Ghlinn Almoid

Slighe Ghlinn Almoid

Baile Lèibhinn

EH54 6GA

T +44 (0)141 282 5000

E enquiries@educationscotland.gov.uk

www.educationscotland.gov.uk